

MALMÖ STADSTEATER

Inspirationsmaterial *OTTAR OCH KÄRLEKEN*

Det här är ett inspirationsmaterial som bygger på teman ur föreställningen *Ottar och kärleken*. Här hittar du också diskussionsfrågor, tips på litteratur, artiklar, filmer och hemsidor. Du kan använda inspirationsmaterialet antingen inför eller efter teaterbesöket. Har du frågor eller funderingar kring materialet eller uppsättningen? Kontakta informatör Carin Hebelius på e-post carin.hebelius@malmostadsteater.se

INNEHÅLL:

1. ELISE OTTESEN-JENSEN

Vem var Ottar?

”Var vred och tapper!”, artikel av Gunilla Thorgren

2. OTTAR OCH KÄRLEKEN

Handlingsbeskrivning

Pjäsens huvudkaraktärer

3. RFSU

Bildandet av RFSU

Ottars manifest

4. KÖNSKAMP OCH SEXUALPOLITIK

Kan du din sexualhistoria?

Feminismen i dag

5. RÄTTEN TILL SIN EGEN KROPP

Födelsekontroll

Abort

6. TIPS

Litteratur

Artiklar

TV och film

Webb

7. ROLLISTA OCH PRODUKTIONSUPPGIFTER

1. ELISE OTTESEN-JENSEN

Vem var Ottar?

”Jag drömmer om den dag då alla barn som föds är välkomna, alla män och kvinnor jämlika och sexualiteten ett uttryck för innerlighet, njutning och ömhet.”

Elise Ottesen-Jensen (1886–1973), född Ottesen, var en norsk-svensk sexualupplysare och från 1919 verksam i Sverige. Hon var ursprungligen journalist och socialistisk agitator, 1912 tog hon sig signaturen Ottar, som blev hennes smeknamn.

Ottar reste runt i svenska skolor och undervisade om sex. Hennes arbete ledde till att sexualkunskap blev ett obligatoriskt ämne i skolan. Hon grundade 1933 Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU). År 1953 bildades International Planned Parenthood Federation, där hon var president 1959–63.

Hennes livsverk hade en avgörande betydelse för centrala beslut om sexualpolitiska reformer i Sverige (t ex legalisering av olika preventivmedel och fri abort) samt för tillkomsten av den obligatoriska sexualundervisningen i skolan som infördes 1955. Hon publicerade ett stort antal debattartiklar och upplysningskrifter. Mellan åren 1965–1966 kom hennes memoarer *Och livet skrev* samt *Livet skrev vidare*. Hon var gift med syndikalisterna och anarkisterna Albert Jensen 1915–1945.

”Var vred och tapper!”, artikel av Gunilla Thorgren

Elise Ottesen Jensen var unik, och hon måste betraktas som 1900-talets mest framträdande feminist i vårt land. Ingen enskild kvinna har betytt mer för utvecklingen av det svenska samhället och villkoren för Sveriges kvinnor. Inte förrän jag skrev min biografi över henne, *Ottar och kärleken*, insåg jag vidden av hennes insatser, och än värre ställt är det med den unga generationen. De känner knappast till hennes namn.

Signaturen Ottar skaffade hon sig i början av 1920-talet när hon som journalist på den nystartade syndikalistiska tidningen *Arbetaren* ansvarade för en egen sida: Kvinnan och hemmet. Chefredaktören hade måhända trott att hon skulle skriva om matrecept, tvättråd, stickbeskrivningar och annat ”kvinnopysel”. I stället drev hon intensiv kvinnopolitik. Hon krävde bl a att syndikalisterna skulle driva, för den tiden, extremt kontroversiella frågor, som lika lön för lika arbete, rätten till fri abort av sociala skäl, sexualupplysning till fattiga kvinnor. Hon tog debatt om barnens rätt, och propagerade för en human barnuppfostran utan hugg och slag. Till sin hjälp tog hon en ung fattig fembarnsmor, som var gift med en arbetslös grovarbetare – Helga Johansson, senare bytte hon namn till Moa Martinsson. Det var utan tvekan Ottar som med uppmuntran och handfast hjälp gav Moa möjlighet att utvecklas till författare. Moa fick, långt innan hon debuterade, en egen krönika på Ottars sida och lyckades reta gallfebern på de ideologiskt rättänkande ombudsmännen. Droppen som fick bägaren att rinna över för männen inom rörelsen var när Ottar krävde att familjernas kvinnor skulle få vara med och besluta om

strejker. Ett rimligt krav med tanke på att de fattiga familjerna ofta hade en stor skara barn, och kvinnorna hade ansvaret för att det fanns mat på bordet. Ständigt återkommande strejker bidrog till arbetslöshet för männen och svält för barnen. Tidningsledningen införde censur på kvinnosidan och tvingade därmed Ottar att säga upp sig.

Det var då, i mitten på 1920-talet, som hon började resa med sin pappersväska fylld av sexualupplysningsbroschyrer och pessar i olika storlekar. Hon agiterade för kvinnors rätt att kontrollera sin egen kropp, rätten till fri abort, homosexuellas rättigheter till sin kärlek och avskaffande av de lagar på sexualpolitikens område som bidrog till människors nöd.

Då var det enligt lag förbjudet att ge sexualupplysning. En läkare som gjorde abort riskerade sex års fängelse, och kvinnan dömdes också till fängelse. Homosexualitet var kriminaliserat. De homosexuella riskerade både social stigmatisering, arbetslöshet, utpressning och fängelse.

Hon reste till de fattiga. Alltid de fattiga. Små byar runt om i hela landet fick besök. Under sina resor provade hon ut pessar och samtalande med kvinnorna. Hon talade om det mest förbjudna – sexualitetens problem. I RFSU:s arkiv finns tusentals brev till henne sparade. Att läsa alla dessa brev var som att kliva in i kvinnans tusenåriga svarta historia. Brevet är fyllda av förtroliga berättelser om övergrepp, rädslor, flytningar, smärtor, blödningar och ensamhet. INGEN fanns att tala med. Ottar blev de fattiga kvinnornas enda utväg. De vandrade många mil till hennes mötesplatser, och skrev sedan dessa hjärtskärande brev. Ofta var jag tvungen att ta paus i läsningen när jag arbetade med materialet. Hur orkade hon? Hur orkade hon möta allt detta lidande? Hur orkade hon stå emot etablissemangets förakt. Hon, en välutbildad prostdotter från Sandnes i Norge, fick ta emot spott och spe från svenska präster och läkare. Folk spottade efter henne på gatan. Hon kallades "den sexuelle". Fulare än så kunde ingen vara.

Jag har tänkt att hon nog använde vreden som motor. För hennes arbetskapacitet var enorm. Hon startade RFSU tillsammans med tre unga läkare och byggde upp en verksamhet som lever stark än idag. Hon byggde upp ett sexualpolitiskt nätverk, och tog initiativet till en internationell organisation – IPPF – som idag hjälper över 50 miljoner kvinnor runt om i världen. Hon drev igenom sexualundervisning i den svenska skolan. Hon startade ett hem – Ottargården – för ensamstående mödrar. Hon organiserade kampanj efter kampanj för rätten till fri abort, och fick hela det fackliga Sverige med sig i kampen. Hon hade en egen kontaktverksamhet för homosexuella så de skulle slippa gå i parker och jaga sex. Och hela tiden fortsatte hon att agitera för sexualpolitiska lagar som skulle skydda människor i stället för att stjälpa dem. Med tiden fick hon en hel rörelse med sig, men under många år var hon nästan ensam i kampen.

Vad var priset? Vilket pris betalade hon för sitt envisa engagemang? När jag har försökt sätta mig in i hennes privatliv har hennes egen smärta blivit synlig. Hennes enfödda barn dog efter två dagar. Majoriteten av hennes familj tog avstånd från henne. Hennes man, agitatorn och publicisten Albert Jensen, hittade en 30 år yngre kvinna och övergav henne. Hennes lillasyster Magnhild – enda familjekontakten – begick självmord. Hennes egna tragedier var många. Kanske var det just därför hon hade så lätt att leva sig in i andras.

Varken förr eller senare har vi i Sverige haft någon som mer skulle kunna liknas vid en samhällsmoder. När hon fyllde femtio år startades en 25-öresinsamling. Tusentals kronor strömmade in, mest från fattiga människor, och Ottar kunde äntligen köpa en bil. Då hade hon i nästan tio år rest med tåg, buss, cykel, dressin, hästskjuts eller gått till fots för att möta människorna. Bilen döpte hon till "sexapil" och hon inredde den till en liten klinik. Då slapp hon prova in pessar i vedskjul, bakom ett förhänge i köket eller bakom ett buskage på vedbacken.

Elise var fullständigt övertygad om att en human sexualpolitik som ger kvinnan kontroll över sin egen kropp var viktig, inte bara för människorna utan också för samhället och i förlängningen freden. Hon hade rätt.

Diskutera!

Ottar var enormt motarbetad i början, både av sina egna, syndikalisterna, och av kyrkan. Var tror du hon fick kraften att arbeta så hårt för allt hon trodde på? Var kom "vreden" ifrån?

2. OTTAR OCH KÄRLEKEN

Handlingsbeskrivning

Det här är en teaterföreställning om Elise Ottesen-Jensen, en svensk legend och agitator. Pjäsen är skriven av Gunilla Thorgren, som också skrivit en biografi om Elise, även den heter *Ottar och kärleken* och kom ut 2011.

26 juni 1919. Ottar står på Kajen i Malmö.
50 år senare har hon förändrat Sverige i grunden.

Hatad av överheten - älskad av folket. En ung norska, som utvisad till Sverige, kämpade mot fördomar, sexualskräck och diskriminerande lagar. Som bröt nya vägar och förvandlade Sverige. I en tid av kyrklig makt där skam och stigmatisering kring människans sexualitet var stor drevs Elise av sin dröm om att alla barn som föds ska vara välkomna, alla män och kvinnor jämlika och sexualiteten ett uttryck för innerlighet, ömhet och njutning.

Hon kämpade för kvinnor rätt till preventivmedel och fri abort. För homosexuellas rätt. För Jämställdhet och lika lön. För sexualundervisning i skolan och nedkämpande av den dåtida kyrkans och läkarkårens makt och fördomar. 1933 startade hon RFSU.

Privat drabbades hon av smärtsamma katastrofer, hon mötte den jämställda kärleken, och förlorade den. Var vred och tapper, var hennes paroll, och hon kämpade för sina ideal fram till sin död 1973. Hon har förändrat oss i grunden.

2014 blåser nya högervindar som också är kvinnorepressiva. Spanien lägger lagförslag om att förbjuda den fria aborten och Putin förbjuder människor deras rättigheter på grund av vem de vill ha sex med. Den här teaterföreställningen är en resa tillsammans med Ottar. Vi behöver

minnas idag hur det såg ut då.

Pjäsens huvudkaraktärer

Elise Ottesen-Jensen med signaturen Ottar är journalist, sexualupplysare och socialistisk agitator. Den äldre Ottar spelas av Li Brådhe, och den yngre/medelålders Ottar spelas av Cecilia Lindqvist.

Rolf Luft är läkare och forskare och Elises nära vän, hennes tilltänkte ”son”. Han spelas av Henrik Svalander.

Albert Jensen är journalist, publicist, anarkist, syndikalist och agitator. Han var gift med Elise 1915–1945. Albert spelas av Erik Olsson.

Magnhild (vålnad) är Elises döda lillasyster. Hon tvingades ge bort sitt nyfödda barn och drevs på grund av detta senare till självmord. Hon spelas av Natalie Sundelin.

Helga Johansson (Moa Martinson) är författare och skribent i Arbetaren. Hon kom under namnet Moa Martinsson att bli en av Sveriges mest kända proletärförfattare. Hon spelas av Katarina Lundgren-Hugg.

Redaktör Casparsson är redaktionssekreterare på tidningen Arbetaren, den syndikalistiska arbetarrörelsens tidning. Han spelas av Iso Porovic.

Alfa Klack är en ung syndikalist och inneboende hos Albert och Elise. Senare blir Alfa och Albert ett par. Hon spelas av Natalie Sundelin.

Dr Joyce Leunbach är ledare för den danska sexualreformrörelsen och spelas av Iso Porovic.

Allan Svantesson är socialsekreterare i Svenska kyrkans Diakonistyrelse och spelas av Iso Porovic.

3. RFSU

Bildandet av RFSU

Från 1920-talet ägnade sig Ottar främst åt sexualupplysning och politik. Hon fick ett internationellt kontaktnät och lärde känna många utländska sexualupplysare, läkare och forskare. 1933 grundade hon Riksförbundet för Sexuell Upplysning, RFSU. Hon var ordförande för organisationen 1933–1959 och RFSU växte med många medlemmar och ideella krafter. För att få verksamhetens ekonomi att gå ihop och för att sprida preventivmedel började RFSU sälja preventivmedel och sjukvårdsartiklar.

RFSU är en organisation som arbetar för att människor ska ha en positiv syn på sex och

samlevnad, utan fördomar. RFSU vill att sexualiteten ska ge människor glädje och njutning och att ingen ska utnyttjas sexuellt. Man kämpar för att sex- och samlevnadsundervisningen i skolorna ska vara av hög kvalitet, att alla ska känna till och använda preventivmedel om de vill och att kvinnan själv ska få besluta om abort.

Ottars och RFSU:s arbete har betytt väldigt mycket för att man började tala öppet om sex, särskilt i skolan, för att olika preventivmedel blev lagliga i Sverige och för att kvinnor fick rätt till fri abort.

Ottars manifest

1933 var det ett manifest, idag är det politisk verklighet. När RFSU bildades skrevs ett manifest med samhällsförändringar som RFSU skulle sträva efter att genomföra:

1. Införande av sexualundervisning vid alla landets skolor.
2. Upprättande av rådfrågningsbyråer, som ger vägledning i alla sexualfrågor.
3. Preventivmedelslagens fullständiga slopande och kostnadsfria preventivmedel till behövande.
4. Rätt till abort och sterilisering.
5. En revision av sexuallagstiftningen (bl a avskaffande av kriminaliseringen av homosexualitet).
6. Förändra sociala och ekonomiska förhållande, så att det blir möjligt att ta de praktiska konsekvenserna av sexualvetenskapens forskning.

Diskutera!

Diskutera RFSU:s arbete och varför organisationen behövs.

Har du haft sexualundervisning i skolan? I så fall hur var den? Fick du lära dig något du inte redan visste?

Välj ut en av punkterna ur Ottars manifest och diskutera för- och nackdelar.

4. KÖNSKAMP OCH SEXUALPOLITIK

Kan du din sexualhistoria?

Här följer några viktiga nedslag ur RFSU:s historiska tidslinje. Den fullständiga tidslinjen hittar du på rfsu.se.

1734

Lag om kyrklig vigsel.

Krav på kvinnans oskuld vid giftemål.

1845

Kvinnor får lika arvsrätt som män.

1858

En ogift kvinna blir myndig när hon fyller 25 år.

1907-1909

Rätt att ingå borgerligt äktenskap.

1910

Preventivmedelslagen som förbjöd information om preventivmedel antogs. Kallas även Lex Hinke.

1915

Kvinnor får rätt att ta ut skilsmässa.

"Okänd mor"-lagen från 1778 upphävs.

1919

Lika och allmän rösträtt för kvinnor och män.

1920

Kvinnan blir tvungen att anta mannens efternamn vid giftermål.

1921

Första riksdagsvalet där kvinnor får rösta.

Gift kvinna förklaras även myndig.

1933

RFSU bildas av bland annat Elise Ottesen-Jensen.

Den första RFSU-kliniken öppnas.

Steriliseringslagen, som möjliggör sterilisering av vissa personer, införs.

Alva och Gunnar Myrdal ger ut boken *Kris i befolkningsfrågan*.

1936

Statligt anställda kvinnor får rätt till barnledighet.

Inkomstprövat barnbidrag införs.

Den statliga utredningen Befolkningskommissionen presenterar sitt betänkande.

RFSU flyttar in på Kungsgatan i Stockholm och startar en egen rådgivningsbyrå och ger ut tidningen "Sexualfrågan" med Elise Ottesen-Jensen som redaktör.

1937

Offret för incest betraktas inte längre som medbrottsling.

Importförbudet för kondomer tas bort.

RFSU öppnar sin första butik, en så kallad sjukvårdsaffär, som säljer kondomer men också värmedynor, solkrämer och stödstrumpor.

1938

Förbudet mot preventivmedelsupplysning avskaffas.

Ny lag som tillåter abort på vissa villkor införs.

1944

Homosexualitet avkriminaliseras.

1946

Apoteken blir skyldiga att tillhandahålla preventivmedel.

Abortlagen förändras och RFSU startar en abortbyrå.

1947

Karin Kock kommer som första kvinna in i regeringen.

Allmänt barnbidrag införs.

1948

Riksdagen beslutar om gratis utprovning av pessar vid mödravårdscentralerna.

1949

Inte bara fadern utan även modern räknas som barnets förmyndare.

1950

Moderskapspenning införs.
En abortkommitté tillsätts.

1952

Kondomer tillåts säljas hos frisörer, på apotek och i butiker med specialtillstånd.

1955

Sexualundervisning i skolan blir obligatorisk.
Obligatorisk moderskapspenning för alla mödrar.

1959

Kondomer får säljas i automater.

1961

Elise Ottesen-Jensen håller samlivslektion i TV.

1964

P-piller tillåts som preventivmedel.

1965

Våldtäkt inom äktenskapet blir straffbart.
Ny abortkommitté tillsätts (betänkandet avlämnas 1971).

1966

Spiralen tillåts som preventivmedel.

1967

Sveriges första sexualvaneundersökning genomförs (publiceras 1969).
Kondomklassikern Profil, "kondomernas Volvo", lanseras.

1970

Den första ungdomsmottagningen öppnar.
Preventivmedel får säljas utan speciellt tillstånd från polisen. Kondomer börjar säljas på bensinstationer och i kiosker. Kampanjen "Ikväll får 107 svenskar gonorré" inleds och får ett fantastiskt gensvar. Gonorrésiffrorna börjar dala och som enda land i världen lyckas Sverige minska smittspridningen.

1972

Barnmorskor får rätt att ge preventivmedelsrådgivning.
Minipiller och kopparspiral blir tillåtet.
Black Jack, den svarta kondomen, lanseras. Fler och fler livsmedelsbutiker börjar sälja kondomer.

1974

Föräldraförsäkring på sex månader införs.
Gemensam vårdnad om barn vid skilsmässa införs i föräldrabalken.
Näcken, den knottriga kondomen, lanseras.
Ny abortlag antas av riksdagen som innebär att en kvinna får avbryta graviditeten före utgången av 18:e graviditetsveckan utan att behöva uppge sina personliga skäl för aborten. Hon fattar själv sitt beslut. Lagen börjar gälla 1975.

1975

Lagen om fri abort, som antogs 1974, börjar gälla.

1976

Lag om fri sterilisering från 25 års ålder.
Cho-San, den supertunna kondomen, lanseras.

1978

Samma åldersgräns (15 år) för homo- och heterosexuellt umgänge införs.
Föräldraledighetslagen (rätt att förkorta sin arbetstid) införs.
De två första kvinnojourerna startas (i Göteborg och Stockholm).

1979

Homosexualitet tas bort ur Socialstyrelsens register över sjukdomar, där den tidigare har betecknats som en mental rubbning och anomali.

1980

Det blir förbjudet att skildra och sprida barnpornografi.
Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet införs.

1982

Kvinnomisshandel faller under allmänt åtal.
Lag mot kvinnlig könsstympning införs.

1985

Aidsdelegationen inrättas.

Lag om insemination som reglerar hur en insemination får gå till (spermadonation tillåtet).

1988

Sambolagen blir lika för hetero- och homosexuella par.

RFSU startar eget bokförlag; Sesam förlag.

1989

Förbud mot sexuellt våld i bilder i tryckta skrifter införs.

Förlängd föräldraledighet införs.

Lag om befruktning utanför kroppen som reglerar befruktning av en kvinnas ägg utanför hennes kropp.

RFSU genomför den första utbildningen för ungdomsinformatörer som ska ut bland ungdomar och samtala om sex.

1994

Kvoterad föräldraledighet införs, den så kallade pappamånaden.

1995

Partnerskapslagen för homosexuella införs.

1998

Propositionen Kvinnofrid. Regeringen satsar 41 miljoner kronor på olika åtgärder för att minska våld mot kvinnor.

Potenshöjande medlet Viagra lanseras och gör succé.

RFSU:s boktidning *Ottar* läggs ned efter 17 år.

RFSU:s eget graviditetstest börjar säljas.

1999

Det blir förbjudet att köpa sexuella tjänster.

Lag om förbud mot innehav av barnpornografi.

Lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning (hetero-, homo-, och bisexualitet).

Första kvalitativa granskningen av skolans sex- och samlevnadsundervisning genomförs av Skolverket Utredningen om barn i homosexuella familjer tillsätts.

Ombudsman mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO, tillsätts.

2001

Akut-p-pillret går att köpa receptfritt på apotek.

Lag om omskärelse av pojkar.

2002

Sveriges riksdag röstar ja för homosexuellas rätt att prövas som adoptivföräldrar.

Lag om att tillåta äggdonation tas i riksdagen.

2003

Hets på grund av sexuell läggning inkluderas i lagen om hets mot folkgrupp.

Adoptionslagen ändras till att även gälla samkönade par som lever i ett registrerat förhållande.

2004

RFSU lanserar sin första plastkondom – Zenith.

2005

Lesbiska par får rätt att inseminera via sjukvården.

2006

Lag om förbud mot diskriminering och kränkande behandling av barn och elever införs.

RFSU lanserar en skruvad kondom – Royal.

2007

Utländska kvinnor får rätt att göra abort i Sverige.

2009

Könsneutral äktenskapslagstiftning röstar igenom i riksdagen och börjar gälla från 1 maj.

Feminismen i dag

Feminism = åsiktsriktning som strävar efter att förbättra kvinnans ställning i samhället och uppnå jämställdhet med mannen; ibland i organiserad form. ur *ne.se*

På 1970-talet hette det kvinnokamp och kvinnokraft, i dag har vi feminism och medvetenheten har aldrig varit större. Sveriges första feministiska parti, Feministiskt Initiativ, bildades 2005 med visionen om en värld där alla människor har samma möjligheter att leva ett fullödigt liv. Feminismen kan i dag beskrivas som bred med många olika inriktningar som t ex liberalfeminism, radikalfeminism, antirasistiskfeminism, queerfeminism, anarkafeminism och så vidare.

Diskutera!

Läs igenom tidslinjen. Vad reagerar du på, vilka händelser tycker du är viktiga eller mindre viktiga? Fundera på hur det skulle vara om vissa lagar inte fanns i dag.

Vad betyder feminism i dag? Behövs den?

Vad tycker du är viktigast att kämpa för?

5. RÄTTEN TILL SIN EGEN KROPP

”Preventivmedel är nyckeln till samhällsförändring”

För att kunna vara en fri människa är rätten över sin egen kropp den mest grundläggande förutsättningen. Rätten över den egna kroppen är fastslagen i flera internationella dokument, som till exempel FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Födelsekontroll

Födelsekontroll är metoder som används för att förhindra att ett barn blir till vid samlag. I dag delas metoderna in i fyra grupper: **naturliga metoder** som avbrutet samlag eller att man undviker samlag under ägglossningen, **barriärmetoder** då man på olika sätt förhindrar att spermier kommer upp genom livmoderhalsen t ex kondom eller spermiedödande medel, **hormonella metoder** som p-pillret tillhör. P-piller stoppar tillverkning av vissa hormoner i hypofysen, och detta leder till att ägglossningen upphör, samt metoden **livmoderinlägg** (så kallade spiraler) där ett föremål placeras i livmodern så att det befruktade ägget inte kan växa fast.

Abort

Abort innebär att avbryta en graviditet. Missfall kallas ibland spontan abort, men vanligen menar man ett avsiktligt avbrytande.

Det finns lagar och regler om abort i alla länder. På många ställen är abort helt förbjudet eller tillåtet bara i speciella fall. I Sverige är det sedan 1975 den gravida kvinnan som bestämmer själv fram till och med den 18:e veckan av graviditeten. I vardagligt språkbruk kallas detta fri abort eftersom det är den gravida kvinnan själv, och inte en läkare eller någon annan, som fattar beslutet. Efter 18:e veckan kan Socialstyrelsen bevilja aborten om det finns mycket starka skäl, till exempel att moderns liv är i fara. Abort får endast utföras av läkare på sjukhus och är i allmänhet en enkel operation. Om man tror att fostret kan överleva utanför kvinnans kropp är abort inte tillåtet.

I länder med strängare regler är olagliga, illegala, aborter mycket vanliga. De utförs sällan av medicinskt kunniga personer och innebär stora risker för kvinnan.

Diskutera!

I dagens Sverige är användandet av preventivmedel en självklarhet. Vad fanns det för kritik mot preventivmedel på Ottars tid? Varför fanns det motståndare till hennes kampanjer?

Vad tycker du själv om preventivmedel? Vilka verkar bäst?

Fundera på hur det skulle vara att leva om preventivmedel inte fanns i samma utsträckning idag.

Det hände att Elise medverkade till aborter. "Hur mycket lidande och ångest ska man behöva se utan att ingripa?" Penicillinet kom först 1943 och kvinnor dog i tusental och lämnade föräldralösa barn efter sig. Diskutera fördelar och nackdelar med abort? Vad tycker du om den svenska abortlagstiftningen?

6. TIPS

Litteratur

Alakoski, Susanna (red.), *Tala om klass*, Ordfront, 2007.

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront, 2004.

Butler, Judith (red. Tiina Rosenberg), *Könet brinner*, Natur och Kultur, 2005.

Eduards, Maud, red., *Kön, makt, medborgarskap*, Gleerups, 1983.

Knutson, Ulrika, *Kvinnor på gränsen till genombrott*, Albert Bonniers förlag, 2005.

Lövkrona, Inger, *Annika Larsdotter, barnamörderska: kön, makt och sexualitet i 1700-talets Sverige*, Historiska Media, 2004.

Martinsson, Moa, *Kvinnor och äppelträd*, 1933.

Myrdal, Alva & Gunnar, *Kris i befolkningsfrågan*, Bonniers, 1934.

Ottesen-Jensen, Elise, *Livet skrev*, Ordfront, 1986.

Sveland, Maria, *Hatet: en bok om antifeminism*, 2013.
Thorgren, Gunilla, *Ottar & kärleken*, Norstedts, 2011.
Thorgren, Gunilla, *Grupp 8 och jag*, Norstedts, 2003.

Artiklar

"I väntan på att man ska hitta den rätta", i *Sydsvenskan* 20101101,
<http://www.sydsvenskan.se/inpa-livet/i-vantan-pa-att-man-hittar-den-ratta/>

"Ansvar kräver styrka", i *Sydsvenskan* 20120411, <http://www.sydsvenskan.se/inpa-livet/ansvar-kraver-styrka/>

"Hundratusentals kvinnor skulle kunna räddas", i *Dagens Nyheter* 20120308,
<http://www.dn.se/insidan/hundratusentals-kvinnor-skulle-kunna-raddas/>

"Fri abort en stridsfråga i EU – trots allt, i *Ottar* 20140513, <http://www.ottar.se/artiklar/fri-abort-en-stridsfr-ga-i-eu-trots-allt>

"Rusig och rosa av Ottar och kärleken", recension i *Sydsvenskan* 20140921,
<http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/scenkonst/scenrecensioner/rusig-och-rosa-av-ottar-och-karleken/>

TV och film

Hur blev jag till?, undervisning med Elise Ottesen-Jensen, öppet arkiv SVT, 1962.

Raskens (TV-serie), regi Per Sjöstrand, SVT, 1976.

Vera Drake, regi Mike Leigh, 2004

Kärlekens språk, regi Anders Lennberg, 2004.

Upp till kamp, regi Mikael Marcimain, 2007

SVT arkiv

Juno, regi Jason Reitman, 2007.

Sebbe, regi Babak Najafi, 2010.

Fröken Frimans krig (TV-serie), regi Mikael Hellström, SVT 2013.

Full patte (webb TV-serie), regi Sara Haag, SVT Flow 2014.

Webb

Alla kvinnors hus. Kvinnojour i Stockholm som stödjer kvinnor utsatta för våld eller hot
allakvinnorshus.org

Bang feminism & kultur **bang.se**

Barnens rätt i samhället: www.bris.se

Bianca och Tiffany Kronlöfs blogg. Två systrar som vill mycket, låter högt och kommer att synas:

blogg.djungeltrumman.se/biancatiffany/

Feministiskt Initiativ **feministisktinitiativ.se**

Fredrika Bremerförbundet **fredrikabremer.se**

Nätverket för feministiskt självförsvar **femselfdefence.tk**

Svenska Kvinnoförbundet **kvinnoforbundet.fi**

Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund. Ett jämställt samhälle fritt från våld:

www.kvinnojour.com

Tidskriften Ottar **ottar.se**

RFSU – Riksförbundet för Sexuell Upplysning **rfsu.se**

ROKS Riksorganisation för kvinno- och tjejjourer i Sverige **roks.se**

7. ROLLISTA OCH PRODUKTIONSUPPGIFTER

OTTAR OCH KÄRLEKEN

Av Gunilla Thorgren

Urpreniär på Intiman 20 september 2014

Bearbetning: Anna Kölén och Maria Löfgren

Regi: Maria Löfgren

Scenografi: Fridjon Rafnsson

Kostym: Tove Berglund

Ljus: Sven-Erik Andersson

Ljud: John Conlon

Video: Signe Krogh

Mask: Siv Nyholm

Koreografi: Dorte Olesen

I rollerna

Elise Ottesen-Jensen (gammal) – Li Brådhe

Rolf Luft – Henrik Svalander

Elise Ottesen-Jensen (ung/medelålders) – Cecilia Lindqvist

Albert Jensen – Erik Olsson

Magnhild (vålnad) – Natalie Sundelin

Helga Johansson (Moa Martinsson) – Katarina Lundgren-Hugg

Redaktör Casparsson – Iso Porovic

Kollegor till Casparsson – ensemblen

Alfa Klack – Natalie Sundelin

Brevskrivare, kvinnor och män – ensemblen

Joel – Natalie Sundelin

Nordh – Henrik Svalander

Polismästaren - Iso Porovic

Kyrkoherden – Natalie Sundelin

Läkarkandidater vid RFSU – Iso Porovic, Natalie Sundelin, Katarina Lundgren-Hugg

Dr Joyce Leunbach – Iso Porovic

Sjuksköterska – Katarina Lundgren-Hugg

Läkare 1, 2 och 3 – Henrik Svalander, Natalie Sundelin, Katarina Lundgren-Hugg

(Dr Gunnar Inghe, Dr Nils Nielsen, Dr Gunnar Nycander)

Allan Svantesson, socialsekreterare i Svenska kyrkans Diakonistyrelse – Iso Porovic